

Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége Vezetői Konferenciája
Kaposvár 2023. július 28.

Új irányzatok a csemege- és a borszőlőtermesztésben

DÁVID JÁNOS

Deseda Kertbarát Kör Kaposvár

E-mail: davidjanos@gmail.com

Az ideális csemeszőlő fajta főbb tulajdonságai

- A fogyasztónak kellemes, jó ízű akár gyümölcsként, akár feldolgozott terméként.
- Tetszetős bogyókat és fürtöket nevel.
 - Fogyasztásra ösztönöz.
 - Jól eladható.
- Betegségeknek ellenálló, vegyszeres védekezés nélkül is termeszthető.
- Az adott termőterületen jól terem, magas hozamú.

Olyan szőlőfajta, amely minden termőhelyen, minden embernek megfelelő, nem létezik.

Csemegeszőlő nemesítés

Minden szempontnak megfelelő, ideális szőlőfajta nem létezik > szükséges az újabb fajták előállítása, keressük a legmegfelelőbbet.

A Magyarországon beszerezhető csemegeszőlő fajtákat nemesítő főbb országok:

- Magyarország
- Oroszország
- Ukrajna
- Amerikai Egyesült Államok (USA)
- Bulgária
- Moldávia

A csemegeszőlő beszerzés hazai helyzete

- A magyarországi nemesítés intenzitása a rendszerváltás után jelentősen csökkent.
- A környező országokban (elsősorban Ukrajnában és Oroszországban) az új fajták előállítása nagyon felfutott.
 - Magánnemesítők
 - Kutatóintézeti nemesítők.
- A nem EU-s országokból a fajták behozatala és termesztése hivatalosan nem engedélyezett.
- Jelentős a fekete- és a szürkeinport (EU-s és nem EU tagországokból, pl. Ukrajnából, Lengyelországból és Szlovákiából).

A csemeszőlő termesztés hazai helyzete

- A csemeszőlő termesztése az utóbbi években Magyarországon nagyon erősen felfutóban van.
- A házikertek mellett megjelentek az árutermelő gazdaságok is.
- A youtubereknek fontos szerepe van a fajták ismertetésében és elterjesztésében. Pl.
 - Borisz Rebrik
 - Bücs Sándor
 - Gerő Árpád
 - Kulicz László
 - Szili Miklós

Szőlőnemesítés alapanyagai

1. Alanyfajták

A vadon élő szőlőfajok száma: 71, ebből 6 fajt használnak a nemesítők

Alanyfajták előállítása főképpen 3 fajon alapul.

- Mindegyik észak-amerikai elterjedésű.
- A legelőnyösebb tulajdonságuk a filoxéra ellenállóság.
- Az ún. direkt termő szőlőfajták szülői.

Parti szőlő (*Vitis riparia*)

Sziklai szőlő (*Vitis rupestris*)

Téli szőlő (*Vitis berlandieri*)

Szőlőnemesítés alapanyagai

1. Alanyfajták

- Magyarországon elsősorban a **Berlandieri x Riparia** származású szőlőalanyokat részesítik előnyben.
- Ennek a legfőbb oka, hogy **Teleki Zsigmond** szőlőalany nemesítő munkássága révén ezeket választotta ki mint a meszes talajokhoz leginkább alkalmazkodóakat.

1. Teleki 5C

A filoxéra gyökérlakó alakjával, lisztharmat- és peronoszpóra-fertőzéssel szembeni ellenállósága kiváló. Mésztűrése jó.

Szárazságtűrése jó, de igen száraz, meszes talajokra nem ajánlható.

Szőlőnemesítés alapanyagai

1. Alanyfajták

2. Teleki Kober 5BB

Vesszői középvastagok, csokoládébarna színűek.

Filoxéra-tűrése jó, levélfiloxéra-ellenállósága közepes.

Lisztharmat-ellenállósága megfelelő. Peronoszpóra-ellenállósága jó.

Jó az adaptációs képessége, jól gyökeresedik, jó szárazságtűrő és a magas mésztartalmú talajokhoz is jól adaptálódik

Szőlőnemesítés alapanyagai

1. Alanyfajták

3. Teleki Fuhr SO₄

Szárazságtűrő képessége közepes/jó.

Méztűrő-képessége jó.

Jól gyökeresedik, a legtöbb nemes fajtával kiválóan él együtt.

Filoxérával szemben a gyökérszeme ellenálló, a lombzatának fogékonysága közepes.

Toleráns egyes fonálférgekkel szemben, a lombzatot károsító gombabetegségekkel szemben jól ellenáll.

Szőlőnemesítés alapanyagai

2. Nemes szőlőfajták alapfajai

1. Rókaszőlő (*Vitis labrusca*): észak-amerikai, ellenáll a filoxérának - lisztharmatnak - peronoszpórának, ugyanakkor gyümölcsminősége viszonylag gyenge.

Szőlőnemesítés alapanyagai

2. Nemes szőlőfajták alapfajai

2. Bortermő szőlő (*Vitis vinifera*):

- eurázsiai fajtakör: betegségekre érzékeny, gyenge fagytürésű, de hatalmas fürtű és bogyójú, kiváló ízű, ropogós húsú, gyönyörű termésű csemege fajták.
- európai fajtakör: jó hidegtürésű, de kisebb fürtű és bogyójú, betegségekre érzékeny, elsősorban borkészítésre használt fajták.

Szőlőnemesítés alapanyagai

2. Nemes szőlőfajták alapfajai

3. Amuri szőlő (*Vitis amurensis*):

Kelet-ázsiai szőlőfaj rövid tenyészidejű, erős növekedésű, kiváló fagyűrűsű (mínusz 40-42 fokig!), ellenáll a gombás betegségeknek, de a filoxérára érzékeny.

Főbb nemesítési módszerek

- **Fajok közti (interspecifikus) keresztezés:** az európai szőlő (*Vitis vinifera*) és az amerikai szőlő (*Vitis labrusca*) fajtáiból létrehozott hibridek előállítása. Pl. Othello, Bianca.
- **Fajon belüli (intraspecifikus keresztezés):** jellemzően az európai szőlő (*Vitis vinifera*) két vagy több ismert fajtájának keresztezéséből. Pl. Csabagyöngye, Cerszegi fűszeres.

Az új fajták előállítása keresztezésekkel (hibridizációval) történik és nem géntechnológiai módszerekkel!

Orosz és ukrán csemegeszőlő nemesítés

A csemegeszőlő nemesítés Oroszországban és Ukrajnában eredményezte a legtöbb fajtát.

A nemes szőlőt eredményező három szőlőfajnak és azok fajtáinak a keresztezésével hozták létre kiváló fajták sokaságát, több száz fajtát.

Jelentősebb nemesítők:

Krainov: pl. pizanka, preobrazsenyie, darja, nizina

Kalugin pl. alvika

Pavlovskij pl. rombik, szuper extra, evereszt

Burdakov pl. katalonia

Pizanka pl. cimusz, dinka

Zogorulko pl. velesz, parfüm

Guszev pl. Dubovszkij rozovüj

Az újabb nemesítésű csemegeszőlők tulajdonságai

- kiváló ellenállóságot mutatnak az összes betegséggel szemben (beleértve a botritiszt is),
- jó hidegtűrésűek, akár -25 C-fokig,
- zömmel rövid tenyészidejűek, vagyis korai érésűek,
- látványos bogyójúak és fürtűek, gyönyörűek,
- szaporításuk dugványozással is lehetséges, mert a tapasztalatok szerint a filoxéra sem tud kárt tenni bennük,
- saját gyökéren jól fejlődnek, alany nélkül is termesztethetők.

Az újabb nemesítésű csemeszőlők jelentősége

- Nagyon változatossá teszik a fajtaválasztékot.
- A látványos és ízletes bogyók és fürtök növelik a csemeszőlő fogyasztási kedvet.
- Több fajtával nagyon jelentős termésmennyiséget lehet elérni.
- A nagyobb betegségellenállóságuk miatt kevesebb vegyszerfelhasználással is termesztethetők.
- Olcsóbbá teszik a szőlőtermesztést.
- A fagyűrőképességük lehetővé teszi a szőlőtermesztést olyan területeken is, ahol a hagyományos fajták elfagynának.

Néhány közkedvelt külföldi csemeszőlő fajta

Dubovszkij rozovij

Preobazsenije

Néhány közkedvelt külföldi csemeszőlő fajta

Landis

Avatar

Néhány közkedvelt külföldi magnélküli csemegeszőlő fajta

Kismis Velesz

Kismis Cimusz

A gombáknak ellenálló szőlőfajták

- A gombarezisztens új fajták a szőlőnemesítés új innovációját jelentik.
- Nagy ellenállóságot mutatnak az Amerikából behurcolt gombabetegségek ellen (lisztharmat és peronoszpóra).
- A vadon élő amerikai szőlőfajokból származó természetes gombás ellenállóképességet keresztezik az európai nemesszőlő jobb ízvilágot adó tulajdonságaival.
- A célzott nemesítéssel és a szelekcióval olyan új szőlőfajtákat hoznak létre, amelyek lehetővé teszik a szőlőtermesztés fenntarthatóságát.

PIWI szőlőfajták

- Európában először Svájcban tömörültek a rezisztens szőlőfajták termelői > Pierre Basler 2000-ben megalakította az International PIWI munkaközösséget.
- **PIWI** = Pilzwiderstandsfähigen-Sorten = gombabetegségekkel szemben ellenálló fajták.

A munkaközösségnek ma már 17 országból 350 tagja van. Magyarország is tagállam.

Ezeket a szőlőfajtákat klasszikus nemesítési módszerekkel nemesítik: a vadon élő szőlőkből származó természetes gombás rezisztenciát az európai nemes szőlővel keresztezik.

www.piwi-international.org

A PIWI fajták jelentősége a szőlőtermesztésben

- A környezetkímélő szőlőtermesztés legfontosabb eszköze a betegségek iránti nagymértékű rezisztenciával bíró fajta.
- Hozzájárulnak a növényvédő szerek használatának jelentős csökkenéséhez, ezzel segítik a környezetvédelmet.
Az EU-n belül a gombaölő szerek 58%-át a szőlőtermesztésben használják fel, noha a mezőgazdasági területek csak 5%-án természetesen szőlőt.
- A fenntartható gazdálkodás fontos fajtái, mert energiát és CO₂ kibocsátást takarítanak meg, mert nem kell a növényvédőszereket előállítani, szállítani és kijuttatni.
- A szőlészek időt és pénzt takarítanak meg a PIWI-fajták termesztésével.
- Szermaradványoktól teljesen mentes szőlőt lehet fogyasztani.

Példák a külföldi PIWI szőlőfajtákra

- **Németország:** 'Pollux', 'Phoenix', 'Sirius', 'Orion', 'Regent', 'Hibernal', 'Breidecker', 'Primera', 'Prinzipal', 'Saphira', 'Rondo', 'Merzling' és 'Johanniter'.
- **Ausztria:** 'Roesler', 'Ráthay', 'Seifert'.
- **Románia:** 'Valeria', 'Brumariu', 'Radames'.
- **Moldova:** 'Fesztivalnűj', 'Lyana', 'Viorika', 'Dacsnűj'.
- **Szerbia:** 'Petra', 'Kozmopolita', 'Liza'.
- **Ukrajna:** 'Krizsovnyikovűj' csemegeszőlő.
- **Bulgária:** 'Plevenski kolorit', 'Dunavska Gamza', 'Strebrostrui', 'Dunavski Lazur', 'Muskat de Kailakh'.

Újannon engedélyezett PIWI fajták

Artaban V	Monarch V	Soreli F
Bronner F	Muscaris F	Souvigner gris F
Cabernet blanc F	Pinotin V	Vidoc V
Cabernet Cortis V	Saphira F	Voltis F
Floreal F	Sauvignac F	Prior V
Johanniter F	Solaris F	Calardis Musqué F

V = vörös, F = fehér

2023. június 30.

A Solaris PIWI borszőlő fajta bemutatása

- 2001 Freiburg - Németország
- Fehérbort adó szőlőfajta.
- A legtöbb területen gombaölő permetezés nélkül termeszthető.
- Korai érésű (augusztus vége) így termeszthető olyan helyeken is, ahol rövid a tenyészidőszak (pl. svájci hegyek, Dél-Svédország).
- Októberre a mustfoka elérheti a 25 fokot, nem ritkán aszúsodik is.
- A szőlő korai érése miatt Németországban jellemző, hogy a nyár végi borfesztiválokon szőlőlé, murci vagy újborként is kapható.

Solaris borszőlő

A Muscaris PIWI borszőlő fajta bemutatása

- 1987 Németország Freiburg.
- Középkorai érésű, sárga bogyójú fajta.
- Jó ellenállóságú a lisztharmattal, a peronoszpórával és a botritisszel szemben.
- A borok szerecsendió- és citrusos aromákkal rendelkeznek.
- Intenzív muskotályos ízű. Az Irsai Olivérhez hasonló ízvilág, de ellenálló a gombás betegségekkel szemben.
- Az illatos gyöngyözőborok alapanyagát adja.

Muscaris borszőlőfajta

VEGAN

BIO

Orion borszőlőfajta bemutatása

- Németország - Siebeldingen
- Augusztus végi - szeptember eleji érésű, német nemesítésű, zöldessárgára érő, nagyon édes, ízletes borszőlő.
- Mézédesszőlőlé, vagy szőlőlekvár készítésére is kiválóan alkalmas!
- Teljesen rezisztens, **BŐSÉGGESEN TERMŐ**, makkegészséges lombozatú fajta!
- Dlusztus Miklós szerint: "Ezen a növényen látszik, hogy **ELPUSZTÍTHATATLAN!!!**"

Orion borszőlőfajta bemutatása

Magyarországon nemesített, államilag minősített PIWI (rezisztens) csemegeszőlő fajták

Esther	FVM SZBKI Kecskemét
Fanny	FVM SZBKI Kecskemét
Nero	FVM SZBKI Eger
Palatina	Kertészeti Egyetem Budapest
Pölöskei muskotály	FVM SZBKI Kecskemét
Teréz	FVM SZBKI Kecskemét

Magyarországon nemesített, államilag minősített PIWI (rezisztens) fehérbort adó szőlőfajták

Amadeus	Kertészeti Egyetem Budapest
Bianca	FVM SZBKI Eger
Csillám	Kertészeti Egyetem Budapest
Kunleány	Kertészeti Egyetem Budapest
Odysseus	Kertészeti Egyetem Budapest
Orpheus	Kertészeti Egyetem Budapest
Refrén	FVM SZBKI Kecskemét
Viktória gyöngye	Kertészeti Egyetem Budapest
Zalagyöngye	FVM SZBKI Eger

Magyarországon nemesített, államilag minősített PIWI (rezisztens) vörösbort adó szőlőfajták

Bíbor	Kertészeti Egyetem Budapest
Duna gyöngye	Kertészeti Egyetem Budapest
Medina	FVM SZBKI Eger
Pannon frankos	Kertészeti Egyetem Budapest

Néhány tanács a szőlőtermesztéshez

- Alkalmazzunk újabb fajtákat!
- Keressük azokat a fajtákat, amelyek
 - ízvilágukban nekünk a megjobban megfelelők,
 - ellenállóak a betegségekkel szemben, kevés vegyszeres védekezéssel termesztethetők,
 - az adott termőhelyen a legjobban teljesítenek és a legegyszerűbben (akár permetezés nélkül) is lehet őket termesztetni.
- Alkalmazzunk olyan termesztéstechnológiát, amely nem kedvez a gombás betegségek kialakulásának.

**Köszönöm a
megtisztelő
figyelmüket!**

**Fogyasszuk
egészséggel!**